

Цвіркун, у якого заспівало серце

Валерій Шевчук

1

Колись давно, коли пташки ще й літати не вміли, зате літали вовки, лисиці та зайці, жив на світі Зелений Цвіркун. Був він не такий малий, як зараз, а десь наче дівчинка чи хлопчик, котрим років сім чи вісім, і носив він зелений фрак, а на ногах — зелені черевички. На голові в нього була шапка-листок, і коли він кланявся комусь, вітаючись, то поворозки, якими прив'язувався той листок до голови, часто затягувалися на вузол, і треба було Цвіркуну поморочитися, доки їх розв'яже. Зате розв'язавши, він скидав шапчину і, тупнувши ніжною, віддавав гречний поклін. Біда тільки, що той, із ким він хотів привітатися, часто-густо йшов своєю дорогою, і Цвіркун мусив гречно кланятися не приятелю чи знайомому, а дереву чи порожньому місцю. Після того він довго стояв, покліпуючи оченятами, бо не розумів, що це воно сталося, але потім починав розуміти, через що й казав дереву чи тому-таки порожньому місцю:

— Ви нечемний, шановний! Отак щезнути з-перед очей, коли до тебе вітаються, фі!

Одного дня, який був не похмурий, бо небо було майже чисте, і не ясний, бо вгорі стояло аж дві хмари й одне хмарення, ішов собі Цвіркун стежкою, а що був короткозорий, то мружився.

— Дивіться, дивіться, який гордяк! — сказав, сівши на гілляку, крилатий Заєць.— Він тобі й не привітається як треба, а потім ще й сміється, кланяючись дереву чи порожньому місцю. Він і не дивиться як слід, а так мружить очі начебто невідь-яка цяця!

Ці слова було сказано до крилатої Зайчихи, але так голосно, що їх почув Цвіркун і здивувався.

— Зате я вмію бігати,— сказав він, повернувшись до Зайців.

— Ха-ха-ха! — засміявся крилатий Заєць.— Він уміє бігати! Ану побігай зі мною наввипередки, побігай!

— Але коли ви, добродію Цвіркун, програєте в цьому змаганні.— сказала, пишно надувшись, крилата Зайчиха,— то маєте покинути цей ліс...

— Покинути? — здивувався Цвіркун.— А то ж чому?

— Бо ви, добродію, будете зганьблений.

— А коли виграю?

— По-перше, такого бути не може,— сказав крилатий Заєць.

— А по-друге...— сказала Зайчиха.— Ой, я забула, чоловіченьку, що по друге...

— А нічого,— мовив Заєць.— Хай тоді залишається в лісі.

Тоді вискочили з криївок сорок сорок, які сиділи по кущах і підслуховували, і закричали, заторочили, заскрекотали:

— Увага, увага! Оголошуємо початок змагу! Всім, хто живе навколо нас! Настав, настав такий урочий час! Відбувається велике змагання: Цвіркун і Заєць бігатимуть з

ранку до смеркання. А хто переможе, носа дерти аж до неба зможе!..

— Гаразд,— сказав Цвіркун, обережно кладучи шапку-листок на пенюк,— коли вже так треба, я побіжу. Правда, не знаю, чи маю конче перемагати...

Він скинув зелені черевички і зелені рукавички, він скинув зеленого фрака, аж чорний ворон зо сміху закрякав, а Заєць нічого не скидав, бо скидати нічого не мав, а тільки відстебнув крила і подав їх Зайчисі своїй милій.

— А коли я його не пережену? — спитав пошепки Заєць.

— Та повинен перегнати,— округлила очі Зайчиха.— Як це так не перегнати?

— А коли ні?

— Ні то й ні,— сказала Зайчиха.— Велике діло переганяти. Хай той дурень надриває собі серце, а ми й так перебудемо.

У цей час прилетів Ведмідь і так легко сів на землю, що аж застогнала вона, а всіх, хто був на галявині, підкинуло на півметра.

— Ви будете суддею, пане Ведмедю? — улесливо спитала Зайчиха.

— А для чого б я оце так летів? — сказав Ведмідь.— Тільки от не знаю, як його й судити...

— Це дуже просто,— сказав Заєць.— Коли я перший прибіжу, то треба буде мені лаврового вінка надіти.

— А коли він другий прибіжить,— сказала Зайчиха,— то хай все одно йому вінок буде...

— Щось я не дуже розумію,— буркнув Ведмідь.— А що тому, котрий перший прийде?

— Перший прибіжить Заєць,— мовила Зайчиха.

— А як не Заєць? — спитав Ведмідь.

— То це мусив би бути я. ваша честь,— сказав Цвіркун тихенько...

2

І от вони стали на узліссі. Заєць спинився за крок попереду, а Цвіркун позаду. Ведмідь раптом чхнув, і бігуни сприйняли це за сигнал і побігли.

— Це я чхнув ненавмисне,— сказав Ведмідь, ніяково озираючись.— Для сигналу я збирався кашлянути!..

— Ні, ні! — замахала крильми Зайчиха — Дуже гарний ви подали, добродію Ведмедю, сигнал. І коли ви подали отакий сигнал, знаєте, що я подумала: були б ви найшляхетніший з усіх суддів, коли б присудили перемогу тому, хто прибіжить другий...

— А коли другий прибіжить Цвіркун? — спитав Ведмідь.

— Тоді оголосите переможцем того, хто це чесно заслужив,— незворушно відказала Зайчиха.

А Заєць із Цвіркуном у цей час бігли. Спершу був попереду таки Заєць, бо Цвіркун біг і роззирався по боках. І подумав він: який широкий-преширокий навколо світ, а він того раніше не дуже й добачав. Його вухо вловило спів жайворонка, бо бігли вони полем; він чув музику трави, тиху, шелестливу і дуже ніжну — бігли вони вже через

луку; почув, зрештою, теплий дзеньчистий плескіт — бігли вони берегом уздовж річки. І зовсім забув Цвіркун, що треба когось переганяти... І в голові Цвіркуновій виросла досить дивна думка, що зайцям, котрі привчені лігати, певне, не дуже легко отак бігти.

— Чуєте, ваша милість Зайцю,— сказав він чемно.— А чи не важко вашій милості Зайцю так бігти? Вам конче хочеться мене обігнати?

— Не хочеться, а я вже обігнав,— засміявся Заєць.— Такий ти язикатий, а спробуй-но мене обігнати?

— Це ж така проста річ,— сказав Цвіркун.— Я не обганяю вас тільки через те, що це хочу випинатися наперед...

— Хвалилася баба,— сказав Заєць.— А ти не хвалися, а спробуй мене обійти!

— Будь ласка, коли ви того бажаєте,— сказав Цвіркун і за хвилю був уже так далеко, що Заєць його навіть з очей загубив...

Прибіг Цвіркун на узлісся зовсім не смерком, а на дві години раніше. І не було там нікого — всі глядачі розійшлися, сидів сам Ведмідь. Власне, не сидів, а лежав, а з горла йому виривалися хрипотливі звуки, які кожен впізнає.

Цвіркун несміливо почіпав його лапкою,

— Ваша честь,— сказав він,— чи не зволили б ви прокинутися?

— Га, що? — вигукнув Ведмідь, аж Цвіркун трохи поменшав з переляку.— Уже прибіг? Молодець! — Ведмідь так ляснув Цвіркуна по плечу, що той ще менший став.— А де той хвалько Заєць?

— Деся біжить,— сказав Цвіркун.— Він захотів, щоб я його обігнав, от я й обігнав.

— Молодець, молодець! — ревноу Ведмідь — Давай лягай тут коло мене і поспимо...

— Я б з радістю,— сказав Цвіркун.— Але я не одягнений. Може, дозволите одягтись?

Але Ведмідь уже знову хріп, і Цвіркун без його згоди взув зелені черевики, почистивши їх мохом, а тоді вдягнув зелені рукавички і не чистив їх мохом, тоді вдягнув фрак і почав шукати, де той пеньок, що на ньому поклав він шапку— листок; відтак узрів, що шапка й пеньок перед самісіньким носом, тоді він розгладив чубчик, зробивши розчіс, наклав шапку і зав'язав поворозки, але не бантом, а на два вузлики, бо інакше і не вмів.

— Я готовий, ваша честь,— сказав він.— Дозвольте мені сісти на цей пеньок і трохи відпочити?

І поки все те робилося, почало й смеркати, і саме тоді, коли синім димом покрило і ліс, і поле, і долину, і узлісся, саме тоді прибіг Заєць, настільки змилений, що з нього вряди-годи спадали клапті піни. До того часу зійшлися на узлісся й глядачі, а з ними і Зайчиха з чотирма крилами, бо двоє мала власних, а двоє чоловікових.

— Славно! Славно! — закричала вона.— А де ж той Цвіркун?

Тоді Цвіркун встав з пенька, ступив крок наперед і, схиливши голову, сказав зовсім тихо:

— Я тут, добродійко... Сидів на пеньку й перепочивав...

— Зате я прибіг саме в раз,— сказав Заєць, похитуючись від втоми, а може, й через

те, що вже й тіла не мав — сама піна.— Сказано було, щоб бігти від ранку до смеркання, то я й біг. Хіба зараз не смеркає?

— Атож, атож! — закричала Зайчиха.— Слава Зайцю-переможцю! Бо хіба переможець той, хто швидше біг? Переможець той, хто біг довше! Чи не так, пане Ведмедю?

— Га? Що? — ревнув Ведмідь, прокидаючись.

— Я кажу,— мовила голосно, аж верескливо Зайчиха,— що перший не той, хто біг менше, а хто біг довше!..

— Але ж...— несміливо сказав Цвіркун, чухаючи потилицю.

— Ніяких "але ж"! — вигукнула Зайчиха.— Добродію суддя, надягайте швидше на лицаря лаврового вінка!..

На ті слова сорок сорок приклали до ротів берестяні труби і заграли голосно й урочисто.

— Але ж я біг той самий шлях і прибіг швидше! — сказав Цвіркун, та його мову заглушило сорок берестяних труб, що проспівали вдруге славу Зайцю. Ведмідь поніс великого лаврового вінка, а Заєць стояв у білій шубі з піни і гордо задирав носа, який висувався з піни, як з білої пухнастої шапки.

— Слава Зайцю! — закричала Зайчиха.— Ганьба Цвіркуну!

І всі, хто був на узліссі, підхопиш цей погук, але Цвіркун уже майже не чув його, бо шкандибав собі геть, заморочений і знічений, повторюючи без кінця одне й те ж речення:

— Звісно, він біг довше, але ж я про біг той-таки шлях!

І йшов він так, спотикаючись об груддя, світу білого не бачачи, очі йому заповивала мла, і ця мла була, здається, водяна, адже зовсім гірко стало на серці в Цвіркуна.

— Ні, я біг правильно,— бурмотів він.— І як я біг! Все навколо летіло й переверталось, а я біг і біг. Це був таки справжній біг!

І йому здалося, що протрубили сорок сороких берестяних труб славу не Зайцю-облуднику, а таки йому, Цвіркуну, і спробував він звести гордо голову, розв'язуючи водночас поворозки, що тримали шапку біля голови. А коли їх розв'язав, то не чув навіть уявно ні труб, ні голосів, що кричали славу,— лежало перед ним знову-таки порожнє поле. І він вклонився порожнечі, промітаючи перед собою шапкою-листом.

— Хай там що,— сказав він,— а вміти бігати, як я,— велике щастя!

Цвіркун сів на трав'яний горбок, підпер підборіддя долонею і задивився на світ крізь водяну млу, що все-таки напливала йому на очі.

3

Так просидів він до ранку, а може, трохи й задрімав, бо коли розплющив очі, то вже й світало, а коло нього приземлився крилатий Вовк, сівши на землю так м'яко, як камінь падає.

— Фу! Ледве тебе знайшов! — сказав Вовк.— У нас там у лісі таке зчинилося!

Цвіркун скочив на ноги й почав розв'язувати поворозки, що тримали біля голови його шапку-листок, і поки розв'язував, Вовк віддихався. Тоді вклонився йому Цвіркун,

промітаючи перед собою порох, і цього разу поклав він вітання не перед порожнім місцем і не перед деревом, а таки перед живим крилатим Вовком.

— Хм,— сказав той.— Вітаєшся, а я тут уже п'ять хвилин сиджу... Глумишся, може?.. Я прийшов, коли хочеш знати, в твоїм інтересі...

— Чи посмів би я з вашої милості глумитися,— сказав Цвіркун.— Просто в мене дуже важко розв'язуються поворозки на шапці.

— У лісі ціла буча знялася. Одні кажуть — ти переможець, а інші — Заєць. Але переможець все-таки ти...

— Коли подумати,— сказав несміливо Цвіркун, — Заєць таки довше біг...

— Таких переможців знайдеться хоч греблю гати! — розреготався Вовк.— Але я прийшов не через це... Ми вирішити, щоб ти бігав наввипередки зі Страусом.

— Зі Страусом? — перелякано спитав Цвіркун.— Чи ж зумію я?

— Зумієш,— сказав Вовк і знову розреготався.— Це я про Зайця подумав,— пояснив він свій сміх.— Той теж зумів бігати з тобою...

— Але ж Страус — такий знаменитий бігун,— сказав Цвіркун, короткозоро мружачись.— Він так біжить, що вітер народжує. Одного разу я стояв, а він біг. І що б ви думали, ваша милість? Моя шапка була прив'язана до голови дуже міцно. Але вітер від того бігу все-таки зірвав її, і я потім довго її шукав.

— Але знайшов?

— Та якось уже знайшов.

— То якось уже обженеш того Страуса.

— Ви так бажаєте, ваша милосте?

— Звісно, бажаю!

— Ну, коли ви того бажаєте, то я постараюся. Ви ж бо так гарно до мене поставилися... Якось його вже обжену...

— Овва! — сказав Вовк.— Не дуже хвались. Це ще вилами по воді писано, чи обженеш.

— Але ж ви того бажаєте?

— Крім мого бажання, є Страус,— зареготав Вовк.— Той, котрий бігає так, що вітер народжує...

— Еге ж,— сказав Цвіркун.— І той вітер зірвав у мене шапку.

— А вона була дуже міцно прив'язана до голови, чи не так?

— На два вузли, ваша милосте! — сказав поважно Цвіркун.

4

І от знову зібралися на узліссі звірі й птахи, а сорок сорок урочисто протрубили в сорок берестяних труб. Вийшла навіть Зайчиха з неймовірно чистими Зайченятами, бо її Заєць таки перетворився в піну. На суддівському місці сидів уже не Ведмідь, а Вовк, той самий, котрий розшукав Цвіркуна.

— А де ж Страус? — спитав він.— Ніхто не бачив Страуса?

— Мене бачать усі,— сказав поважно Страус, виходячи з лісу.— Так де отой мій суперник?

Цвіркун знітився і засоромився і почав розв'язувати поворозки, що прив'язували його шапку до голови, але що було їх все-таки на вузлик затягнуто, то схотів сховатися за спину звірів.

— Виходь! — строго сказала Зайчиха. — Нічого з себе скромника вдавати,

І Цвіркун, безперервно смикаючи поворозки, вийшов перед Страуса і почервонів через те, що не міг як слід привітати Страуса.

— Чи він з усіма так вітається? — спитав зверхньо Страус і розтулив дзьоба, бо не мав він вуст, щоб усміхнутися.

Але цього разу вузол розв'язався над сподіванку швидко, і Цвіркун схиливсь у низькому поклоні.

— Це ти перегнав Зайця? — питає, зверхньо на нього дивлячись. Страус.

— Коли дозволите,— чемно сказав Цвіркун.

— Чого ж не дозволю? — пирхнув Страус.

І знову, як і того разу, Цвіркун скинув шапку-листок і поклав її на пеньок, скинув зелений-зелений фрак, а раз так, то скинув він черевички, а вже наостанку зелені рукавички і став, як і того разу, позаду суперника.

— Е, ні! — сказав Страус. — Ти за мою спину не ховайся!

Він висунув Цвіркуна наперед, і той так через те засоромився, що не почув, коли плеснув у долоні Вовк-суддя, і зірвався Страус і помчав, народжуючи вітер.

— Та біжи ж, недотепо! — гукнув спересердя Вовк, і Цвіркун так перелякався, їло побіг.

— Тепер йому Страус прикоротить носа,— сказала пиховито Зайчиха і, повернувшись, пішла додому...

Страус із Цвіркуном тим часом бігли. Від того подвійний вітер зірвався над землею і метнувся гуляти по верхівках дерев, коли бігуни бігли повз ліс. Той вітер так розпалився, що почав, наче жартома, виривати дерева. Він прикладав до рота трубу і вив у неї, начебто зібравсь у цьому лісі мільйон вовків, і Вовк-суддя, почувши цю музику, звів морду догори і долучився до того чарівного концерту.

Але Страус із Цвіркуном бігли вже через поле, і вітер, бавлячись, долучився до них, ставши третім у цьому змаганні. Поки що ніхто нікого не міг перегнати, бо бігли Страус і Цвіркун поруч. Коли ж вони добігли до річки, вітер перекинувся на воду і побіг уже по воді, щоб зрізати дорогу, але й тут нічого не досяг, тільки скаламутив і схвилював річку і розплескав частину її на береги. Тоді Страус наддає ходи, бажаючи таки випередити Цвіркуна. Але ходи наддає і Цвіркун і знову побіг біч-о-біч.

— Ви на мене не сердитиметеся, ваша милосте,— сказав Цвіркун,— коли я бігтиму поруч з вами й далі?

— Я не балакаю, коли біжу,— буркнув Страус.

— Не хочу обганяти вас, ваша милосте,— сказав Цвіркун,— бо тоді пропаде ваша слава непереможного.

— Слухай, ти, вітрогоне,— обурився Страус.— Я ще нікому не дозволяв кпити із себе. Коли можеш, обжени і не патякай!

І він знову наддає ходи, хоч швидше бігти й не міг. Але Цвіркун не відстав, і Страус таки розсердився.

— Згинь,— сказав він, задихаючись.— Відстань або обжени!

— Не сердьтеся тільки на мене, ваша милосте! — повернувся Цвіркун до суперника.— Мені так не хочеться завдавати вам прикрості!

У тих словах знову відчув Страус глум і тільки засопів, а знічений Цвіркун мусив таки знову наддати ходи. За якусь мить він побачив уже й узлісся і Вовка, що сидів, облизуючись,— гарно він наспівався,— і десять інших крилатих Вовків, і п'ятнадцять крилатих лисиць, і крилату Зайчиху з десятьма крилатими Зайченятами, і багато некрилатих птиць, між яких особливо виділялися сорок сорок із сорока берестяними трубами. Побачивши Цвіркуна, та юрба раптом закричала, засвистіла, заскавчала, запищала, заскавуліла і залементувала. Цвіркунові аж цікаво стало, що це вони побачили, коли так репетують, і він побіг ще швидше, але виявилось, що це вони таки його вітають, бо й цього разу примчав він перший, і навіть Зайчиха кричала на честь йому й хвалу, правда, здається не зовсім і щиро. Цвіркун раптом усіх їх полюбив, тих, котрі так радісно й захоплено до нього поставилися. Звично мацнув себе під підборіддям, щоб розв'язати поворозки, а що був без шапки, то мав змогу вперше за своє життя вчасно вклонитися, і то не порожній стежці чи дереву, а живій, багатоголосій і захопленій юрбі.

5

— Він молодець! — казав Вовк суддя.— Такий молодець, що пошукати таких треба. Ми на його честь, товариство, бенкет справимо. В кого тут найдоглянутіші й найчистіші діти?

— Мої діти найдоглянутіші й найчистіші! — гордо сказала Зайчиха.

— Чудово! Підуть нам на печеню! А щоб і ви, добродійко, за ними не сумували, то й вас візьмемо заодно,— потер лапи Вовк. — А чи наварили Ведмеді пива?

— Наварили, ваша честь!

— Чудово, чудово! — вигукнув Вовк.— А де наші музики?..

— Але ж, ваша честь,— сказав несміливо Цвіркун,— я не хотів би, щоб через мене гинула Зайчиха з Зайченятами...

— Ти можеш щось хотіти? — спитав Вовк.— Ти — найщасливіший із нас усіх! Це ж на твою честь ми святкуємо. Ану, музики, заграйте! Танцюй, Цвіркуне-герою, танцюй!

І заграли музики, а Вовк притупнув ногою і повів у танець Цвіркуна, а коли Цвіркун танцював, то зовсім не міг думати.

— Ходім звідси! — сказав Страус, смикаючи Цвіркуна за фрак. — Ти ж бачиш, тут робиться казна-що. Недостойна компанія тут зібралася!

— Але вони святкують на мою честь! Тут такі добрі звірі! — сказав Цвіркун, а ноги його мимохіть пританцьовували.— Не можу я їх покинути...

— А я покидаю це збіговисько,— сказав Страус.— Ти теж ще згадаєш моє слово.

І Страус пішов собі в ліс...

Ведмеді та Вовки стали в коло і били лапа в лапу, а Цвіркун посередині підскакував

і підстрибував, а коли він танцює, то ніколи нічого не думає.

— Гех-гах! — кричачи Вовки та Ведмеді.— Танцюй, Цвіркуне-герою!

І Цвіркун танцював навприсядки і ляскав долонями об підшви своїх зелених черевичків, робив вихиласи й прискоки, ходив гоголем і стрибав вище голови. Зрештою впав носом у калюжу з пива, що її налили Вовки та Ведмеді, а самі позасинали, повалившись покотом. Тоді розплющив Цвіркун одне око і побачив, що в калюжі, в яку він упирається носом, полощеться й купається ясна, гарна й чиста Зірочка.

— Фі, Цвіркуне, — сказала Зірочка.— До чого ти докотився? Встань і піди звідси.

— Коли ви так бажаєте,— несміливо мовив Цвіркун, зводячись.— Але куди мені йти?

— Додому йди? — сказала Зірочка.— І не водися більше з такою компанією. Згадай, що вони зробили з Зайчихою та Зайченятами.

— Еге ж,— пробурмотів Цвіркун.— Знаєте, Зірочко, я й справді ніколи нікому не хотів і не хочу лиха.

6

І він пішов, похитуючись, але не мав сили тримати очі розплющені, бо вони таки міцно спали.

— Гей-гей! —казав він сам до себе.— Таке чудне сталося. Я вийшов найперший серед звірів, ніколи того не споювався... Еге-ге, я, певне, не абихто, коли на мою честь навіть бенкети справляють. А може, мені не варто бути таким скромним та чемним, яким був я раніше? Через цю мою чемність всі з мене сміялися...

І тільки подумав він оцю свою першу погану думку, як раптом відірвалися його ноги від землі, і полетів він, полетів, крутячись у повітрі, і вітер засвистів йому у вухах, і поки летів він отак, то очі його зовсім прокинулися, і відчув він жах, бо летів не над землею, а падав. І його крик, кинутий у темряву, розбився раптом об темні холодні скелі, як розбивається скляна шибя, а коли впав він на землю, щось хряснуло, і відчув він гострий біль у нозі. Тоді зрозумів, що правду сказав йому Страус, і вмовляв він його не із заздрощів, а з доброго серця. І від того густі, гарячі сльози покотилися Цвіркуну з очей. І плакав він так цілу ніч, бо відчував щире каяття, а окрім того, сильно боліла йому зламана нога. Коли ж цвіркуни плачуть, то на тілі спадають і меншають, меншають. Отож, доки дочекався Цвіркун ранку, він став уже зовсім такий, якими знаємо ми цвіркунів тепер, і щоб не виплакати себе до остатку, він перестав плакати, а роззирнувся. Побачив сіру, понуру скелю, з якої впав, а над нею голубе, безхмарне небо. Нога йому боліла менше, але коли він устав, щоб іти, то побачив, що вона таки загоїлася, але стала коротша за другу.

Тоді зрозумів Цвіркун, що ніколи-ніколи не повернеться він до звірів і ніколи-ніколи не бігатиме наввипередки. Розпач стис його маленьке серце, і почав він копати у глиняній стіні печерку, щоб навіки усамітнитися тут. Коли ж печерка була готова, він сів при вході сумно й покірливо задивився на світ зі свого забіччя — думав довгу й печальну думу про те, що йому робити у світі далі. Часом він виходив гуляти, але гуляв на самоті і все думав і. думав, а що росла навколо пишна трава, то ніхто його під час

тих мандрів не бачив.

Одного ранку він вийшов, як завжди, прогулятися і раптом зупинився заворожений. Ні, цієї квітки він раніше ніколи не бачив! Стояла облита сонячним промінням. на пелюстках у неї тремтіла роса, і було щось у її поставі таке принаadne, що Цвіркун раптом схвилювався. Так, це була особлива квітка, більше схожа на маленьку дівчинку в голубому платтячку, ніж на рослину, і Цвіркун почав розв'язувати стягнені у вузол поворозки, що прив'язували його шапку до голови. А що Квітка не могла піти геть, то щасливо дочекалася, поки він скине шапку, яка теж змаліла разом із Цвіркуном, і вклониться їй, промітаючи перед собою порох.

— Доброго дня, красуне? — сказав Цвіркун.— Не погребуй знайомством з таким малим і кривоногим, як я...

— Хто ти? — спитала Квітка таким ніжним голосом, що Цвіркун позеленів з ніг до голови від хвилювання. Ні, він соромився оповісти їй свою історію, тому стояв, похнюплений, і колупав зеленим черевичком землю. Але Дівчинка-Квітка дивилася на нього дуже вже лагідно, і він помітив це, коли зирнув на неї вдруге.

— У тебе таке смутне обличчя,— сказала Квітка,— і мені жаль тебе...

— Я впав із високої скелі,— сказав Цвіркун,— і зламав собі ногу. Потім я плакав цілу ніч і виплакав себе. А колись я був великий на зріст і вмів так швидко бігати, що обігнав навіть Страуса!

— А що таке бігати? — спитала Квітка.

— Ви не знаєте, що таке бігати? — здивувався Цвіркун.— Це коли мчиш щодуху і навколо тебе вітер, а ти біжиш швидше за нього. Це коли відчуваєш, що все в тобі співає!

Квітка засміялася так ніжно і лагідно, що Цвіркун аж рота розтулив.

— Це чудово, що в тобі все співало,— сказала Квітка.— Але є ще краще за це...

— Що може бути краще за це? — здивувався Цвіркун.

— Відчувати,— сказала Квітка.— І для цього не обов'язково бігати. Коли спускається на землю ранок і плете свої ніжні-ніжні сітки, коли на пелюстках з'являється роса, я відчуваю, що з мене починає виходити чудова музика, і сама стаю тоді гарна й голуба. Тоді мене цілує небо, і я вся тремчу від дотиків сонячного проміння, яке грає на мені, наче я найніжніший інструмент.

— Як ти гарно говориш,— сказав Цвіркун.— Зажди, зажди... Але ж ти не можеш бігати. Я завжди думав, що той, хто не може бігати, не відчуває краси світу.

— Не відчуває краси світу той, хто взагалі не відчуває,— сказала Квітка.— Той, у кого вуха заліплено і не чує він музики трави, листя та світла; той, у кого очі сліпі бачити кольори і розрізняти гарне й негарне. І для цього зовсім не потрібно вміти бігати...

Цвіркун зітхнув.

— Дуже гарно ти говориш,— сказав він.— Це я той, у кого заліплено вуха і в кого сліпі очі...

— Таке сказав! — вигукнула Квітка.— Навпаки, мені здається, що саме для тебе

доступне те, про що кажу. І знаєш чому? А тому, що ти сумний і трошки смішний. Саме з таких виходять добрі музиканти і співці...

— Такий з мене співець, як і музикант,— сказав гірко Цвіркун.— Ніколи я в житті не грав і не співав. Але ти трохи й правду сказала: коли чую я гарний спів і бачу щось красиве, в мене завжди замирає серце.

— От-от! — сказала Квітка.— А не співав ти і не грав, бо не було тобі треба. А зараз уже потрібно. Скажи, що ти відчуваєш, дивлячись на мене?

Цвіркун ніяково опустив голову.

— Не можу я тобі цього сказати,— пробурмотів він.

— Тоді скажу тобі я! — мовила Квітка.— Ти відчув, що хвилюєшся... А не прагнешся тобі стати великим-великим, як цей світ, і зробити щось небувале?

— Що з того? — сказав знехотя Цвіркун.— Що з того, коли я кривоногий і малий!

— А ти забудь про це. Розшир себе голосом свого співу. Зроби себе великим... Ну, глянь у небо, глянь!

Цвіркун глянув у небо і відчув, що Квітчині слова справджуються. Так, небо почало в нього входити, і від того дивно й радісно затремтіло серце.

— Забудь, що ти малий і кривоногий! — сказала Квітка.— Співай так, щоб не вміститись у цьому світі!

Цвіркун роззирнувся навколо, очі в нього засвітилися і заіскрилися: світ навколо і справді був гарний і чудовий. Щось прокинулося в нього біля серця, наче проросла стеблина. Він зирнув на Дівчинку-Квітку і раптом захотів, щоб там, у серці, виросло саме таке диво, яке бачить він перед собою.

— Хочеться тобі співати? — спитала зовсім тихо Квітка.

Цвіркун знову озирнувся. Так, йому хотілося вже співати. Хотілося розповісти цій Квітці, яка вона гарна й чудова. Він звівся навшпиньки, таки забувши, що малий і кривий, звів голову, і з його грудей виплеснулися раптом такі звуки, які може народити тільки оце безкрає голубе небо над землею.

— Співай, співай! — тихо заохотила його Квітка.

І Цвіркун співав. До нього прийшов теплий вітерець, а в розчинене серце увійшла золота голубінь. Побіч зітхнула трава і почала легенько вторити його співові, так само почали розгойдуватись у такт квіти. І зупинилося сонце, прислухаючись до тої пісні. Воно хитнулось задоволено і примружилось. Пташки теж заслухалися тієї пісні, тож незчулися, як підхопилися з землі й полетіли вгору, адже там набагато краще чути. Вовки ж, лисиці і ведмеді з зайцями, що були нівроку тугуваті на вухо, спустилися на землю і так довго слухали тої пісні, що в них і крила повідпадали.

А Цвіркун співав. Відчував і справді те, про що казала Квітка: розпростався своїм співом високо й широко. Пригнулося йому зробити щось небувале. Навпроти стояла зачарована Квітка з прекрасними очима. На пелюстці в неї тремтіла росина, а Цвіркун співав.

Він співає і досі, а через те, що нога в нього так і залишилася крива, він не бігає, а скаче. Однак ніхто й не помічає, що він скаче через зламану ногу, всі гадають, що так

воно Цвіркунам і належить. Тож наш Цвіркун і сам забув про своє горе, був знову веселий та щасливий, а коли на його Квітку скрапувала вечірня чи ранкова роса, він знову ставав зачарований і співав. У таку хвилю Квітка залюбки з нього милується, бо знає напевне, що він той, у кого співає серце.